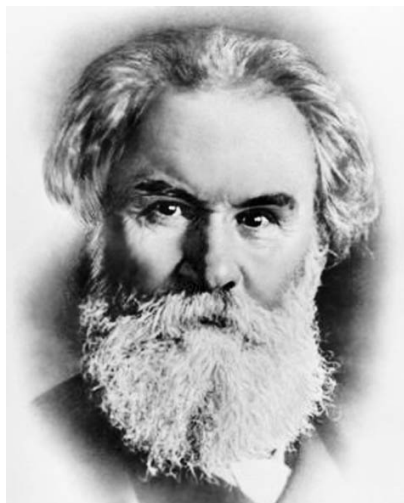

КОРОЛЕНКО Володимир Галактіонович (15(27). 07. 1853, Житомир — 25. 12. 1921, Полтава) — письменник, публіцист, літературний критик. Брат [Ю. Короленка](#), троюрід. брат [В. Вернадського](#), батько [С. Короленко](#) та [Н. Ляхович](#). Почес. академік РАН (1900–02, від 1918). Навч. у С.-Петербур. технол. інституті (1871–74), Петров. землероб. і ліс. академії (Москва, 1874–76), С.-Петербур. гірн. інституті (1877–79). За участь у студент. протесті 1876 виключ. з академії, відісланий у м. Кронштадт (нині Ленінгр. обл., РФ), 1879 — у В'ятську губ.; за відмову 1881 присягнути Олександрові III — до Сибіру, 1884 — до Якутії. Від 1885 жив у Нижньому Новгороді (нині РФ), від 1896 — у С.-Петербурзі, від 1900 — у Полтаві. Від 1904 — ред. ж. «Русское богатство» (С.-Петербург). Підтримував дружні відносини з [Панасом Мирним](#), [М. Кропивницьким](#), [І. Карпенком-Карим](#), [М. Коцюбинським](#), [Х. Алчевською](#), [Г. Хоткевичем](#) та ін. Автор низки літ.-крит. праць про М. Гоголя, Л. Толстого, Г. Успенського, А. Чехова. Дебютував оповіданням «Эпизоды из жизни искателя» («Слово», 1879, № 7), де простежується його захоплення народництвом (пізніше він переглянув своє ставлення, але ідея «служіння» людям залишилася провідною у худож. доробку). К. тяжів до реаліст. письма, поглибленого психологізму, точних побут. та етногр. описів, але водночас романтизував характери й типи. Прагнення до гармоніч. синтезу точних знань і худож. вимислу у творчості втілює у повісті «Слепой музыкант» («Русские ведомости», 1886), під час роботи над якою вивчав мед. дослідж. про сліпонароджених.

За позицією К., «душевна драма сліпого» — неминучий рух до невідомого, але жаданого світла. Заг.-люд. «туга за повнотою існування», добро та щастя — наскрізні мотиви творчості. Письменник заперечував

догматизм («С двух сторон. Рассказ моего знакомого» // «Русское богатство», 1888, № 11, 12). У багатьох творах («Чудная», «Федор Бесприютный», «Без языка») герої «замислюються» і починають зростати духовно. В основі творів «Сон Макара» («Русская мысль», 1885, № 3), «Слепой музыкант» — враження дитинства, проведеного на Волині. У деяких оповіданнях (напр., «Судный день») відтворив укр. колорит, картини природи та побуту, особливості мовлення українців, продовжуючи гоголів. традицію у літ.-рі. К. звернув увагу на героїку та волелюбство українського народу («Парадокс» // «Русское богатство», 1894, № 5; «Марусина заимка. Очерк из жизни в далекой стороне» // Там само, 1899, № 4; «Сорочинская трагедия» // Там само, 1907, № 4), виступав на захист укр. селян та вільного розвитку культури, мови і літ.-ри. Актуал. проблеми життя, зокрема протест проти смерт. кари, порушив у зб. «Очерки и рассказы» (Москва, 1886, кн. 1, 2), «Павловские очерки» («Русская мысль», 1890, № 9–11), «У казаков» («Русское богатство», 1901, № 10–12), «Наши на Дунае» (Там само, 1909, № 12), «Турчинъ и мы» (Там само, 1913, № 5); оповіданні «В облачный день» (Там само, 1896, № 2), повісті «Не страшное. Изъ записокъ репортера» (Там само, 1903, № 2). У худож.-автобіогр. нарисі «История моего современника» (Х., 1922) подав життєвий шлях інтелігента-різномислця у 1860–80-х рр.

Перебуваючи в Полтаві, виступав проти шовінізму та антисемітизму, терору й насильства, засуджував між-нац. ворожнечу. Автор циклу ст. «Дѣло Бейлиса» (1913). Події 1-ї світової війни окреслив у оповіданні «Пленные» («Русские записки», 1917, № 2, 3) та брошурі «Война, отчизна и общество» («Русские вѣдомости», 1917; окреме вид. — Москва, 1917), розкривши власне бачення цієї філос. проблеми. Критично ставився до політики більшовиків, категорично не приймаючи їх максималізм та здатність виправдовувати насильство абстракт. метою («Письма к Луначарскому», Париж, 1922). К. увійшов у «пантеон» шанованих у СРСР класиків, а переробку його оповідання «Въ дурномъ обществе. Изъ детскихъ воспоминаний моего друга» («Родник», 1886, № 2), відому під назвою «Дети подземелья», — вміщено у хрестоматії для рад. школярів. Популяризував творчість укр. письменників у Росії. Окремі твори К. перекладали В. Маслов-Стоказ, М. Обачний, В. Сімович, В. Щурат, П. Датков, І. Сенченко, А. Хуторян, О. Іваненко та ін. Діють [Короленка В. Г. Полтавський літературно-меморіальний музей](#), [Короленка В. Г. Житомирський літературно-меморіальний музей](#).

Основні твори

Яшка // Слово. 1880. № 2; Убивец // Север. вест. 1885. № 1; Соколинец // Там само. № 4; Черкес // Сибир. газ. 1885, 25 фев.; В пустынных местах. Изъ поездки по Ветлуге и Керженцу // Рус. богатство. 1890. № 5-6; Река играет. Эскизы из дорожного альбома // Въ помощь голодающимъ. С.-Петербургъ, 1892; Ат-Даван // Рус. богатство. 1892. № 10; Лес шумит. Полесская легенда // Рус. мысль. 1896. № 1; Мгновение: Очерк // На славном посту. С.-Петербургъ, 1900; Огоньки // Въ помощь евреямъ, пострадавшимъ отъ неурожая. С.-Петербургъ, 1901; Мороз // Рус. богатство. 1901. № 1; Феодалы // Сб. Об-ва доставления средств Петербур. высшим жен. курсам. С.-Петербургъ, 1904; Дом № 13. Х., 1905; Котляревский и Мазепа // Рус. зап. 1916. № 10; Художник Алымов. Изъ рассказов о встречах людях. Х., 1923.

Рекомендована література

1. Батюшков Ф. В. Г. Короленко как человек и писатель. Москва, 1922;
2. Крутікова Н. В. Г. Короленко та українська література. К., 1955;

3. Бойко І. Короленко і Україна: Бібліогр. покажч. К., 1957;
4. Малий П. Україна в публіцистиці В. Г. Короленка. К., 1958;
5. Кулик Л. Короленко – художник слова. К., 1960;
6. В. Г. Короленко в воспоминаниях современников. Москва, 1962;
7. Короленко С. Книга об отце. Ижевск, 1968;
8. Ігнатенко Г. Володимир Короленко. К., 1986;
9. Негретов П. Короленко: Летопись жизни и творчества. 1917-1921. Москва, 1990;
10. Гайдукова І. В. Г. Короленко о человеке и обществе. Курск, 2002;
11. Кигим С., Самородов В., Ольховська Л. Вернадські та Короленки: Близькість родинна і духовна // В. І. Вернадський і Полтавщина: факти, док., бібліографія. П., 2008;
12. Гущина-Закирова Н., Труханенко А. Этюды о жизни и творчестве В. Г. Короленко. Л., 2009.

К. Є. Машкова

Бібліографічний опис:

Короленко Володимир Галактіонович / К. Є. Машкова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2014. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-6006>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).